

TANULMÁNY

RÁCZ JÁNOS

A FORRADALMI ERŐK HARCA A MUNKÁSEGYSÉG FENNTARTÁSÁÉRT ÉS TOVÁBBI ERŐSÍTÉSÉÉRT

(AZ 1947 JANUÁRI ÜB-VÁLASZTÁSOK TAPASZTALATAI)

A forradalom szocialista irányba történt fejlődésének, majd a szocialista forradalom győzelmének döntő biztosítéka a munkásosztály egysége volt. Éppen ezért minden olyan mozzanatnak, amely a munkáségység erősödését elősegítette, kiemelkedő jelentősége volt a népi demokratikus forradalom fejlődésében. Az MKP ez irányú harcának egyik jelentős területe az üzemi bizottságok voltak. A két munkáspárt együttműködésének, a munkáségység gyakorlati megvalósításának volt igen fontos szerve az üb. Az 1946-os február-márciusi üb-választások a forradalmi erők által indított ellentámadásban játszottak nagy szerepet. Az 1947-es januári üb-választások viszont a szocialista forradalom győzelméért indított harcban töltöttek be jelentős szerepet.

A forradalom szocialista irányú fejlődéséért, a proletárdiktatúra megvalósításáért vívott harcban rendkívül fontos fél év volt 1946 második fele. Ebben a fél évben állította meg, majd számolta fel a demokratikus Magyarország a példátlan inflációt, valósult meg a stabilizáció, ami a dolgozók helyzetében gyökeres változást eredményezett. A stabilizáció megteremtéséért vívott harcban is a kezdeményezője, vezetője a Kommunista Párt volt. Az ezen a téren elért hatalmas eredmények tovább szélesítették az MKP tömegbefolyását, elsősorban a munkások, a bérből és fizetésből élő dolgozók körében.

A jelzett fél évnek kiemelkedő eseménye volt az MKP III. kongresszusa. Ezen a kongresszuson összegezte a párt a népi demokrácia győzelméért vívott harc eddigi eredményeit, tapasztalatait, s jelölte ki a további feladatokat. A kongresszuson a párt egyértelműen állást foglalt a szocialista forradalom győzelemrevitele mellett. A proletárdiktatúra megvalósításának közvetlen célkitűzése a munkásosztály nagy többségének helyeslésével találkozott. A legöntudatosabb magyar munkások 1919 óta készültek, vártak erre az alkalomra.

A szocialista forradalom közvetlen célkitűzése érthető módon a reakciós, jobboldali erők dühödt támadását váltotta ki. A kongresszus után nagy harc bontakozott ki a proletárdemokráciát és a burzsoá demokráciát akaró erők között. Ebben a harcban rendkívül negatív szerepet töltött be és 1946 végén egyre nyíltabban fellépett az addig szándékait, céljait leplező jobboldali szociáldemokrácia. E helyen támadásuknak csupán egy vonatkozását említjük meg, amely az üzemi bizottsági választások kiírásának kierőszakolásában jutott kifejezésre. Olyan helyzetben követelték az üb-választások megtartását — 1947. január —, amikor az országon belül kiélezett harc folyt a forradalmi és reakciós erők között. (Ismeretes, hogy az üb-választások idején került sor az összeesküvés leleplezésére, majd felszámolására.) Ilyen helyzetben a két munkáspárt közötti versengés, harc az üzemi munkásság befolyásolásáért, megnyeréséért feltétlen a reakciós erőknek kedvezett.

A dolgozók véleményét fejezte ki a „Délmagyarország”, amikor vezércikkében egyértelműen fellépett a két munkáspárt céltalan versengése ellen: „Nem teszi meg a két munkáspárt azt a szíveséget a tőkésseknek, hogy egymással harcoljanak e szervezeteken — szakszervezet, üzemi bizottság (R.J.) — belül és ezzel gyengítsék a dolgozók erejét a nagytőkével szemben... Ha vetélkedés van a két párt között, az csak abban nyilvánulhat meg: ki tesz többet, ki dolgozik jobban, ki harcol bátrabban a dolgozók érkeiért.” (Délmagyarország 1947. január 1.)

Alapvetően ez a felismerés vezette az MKP-t, amikor az esedékes üb-választások egy évre történő elhalasztását javasolta. Az SZDP ezt a javaslatot nem fogadta el. Ebben a jobboldali szociáldemokratáknak döntő szerepük volt.

Az SZDP az üb-választások megtartását 1946 decemberében tartott pártválasztmányi ülésén határozta el. Fő indokuk a választás megtartása mellett az volt, hogy a Szociáldemokrata Párt az 1946-os február-márciusi üb-választásokon párttagságuk arányánál jóval kisebb mértékben részesedtek az üzemi bizottságokban. Többek között az értekezleten a következők hangzottak el: „Az SZDP többségének az üzemi bizottságokban belül is érvényt kell szerezni, ... A szakszervezetekben az SZDP-hegemoniát vissza kell nyerni... Ha nem megy a megállapodás, akkor lajstromos választást kell csinálni.” Egy másik felszólaló a munkásegységet feltőknek a következőképpen válaszolt: „Feltétlenül SZDP-többségre kell törekedni az üzemi bizottságokban belül, fontos a munkásegység, de a türelemnek is van határa.” (PI Archívum 2/16–95 ö. e. 1947-es üb. választások.)

Az SZDP-vezetőségben a baloldali szociáldemokraták felléptek a szélsőséges jobboldali nézetek ellen. Egyik képviselőjük például helyesen mutatott rá: „Vigyázzunk, hogy fel ne boruljon az egység és a rend, mert azon csak a Kisgazda Párt nyerne.” A baloldal felismerte, hogy az üb-választások szükségszerűen zavarják a két párt közötti együttműködést. Abban viszont az egész vezetőség egyetértett, hogy az SZDP-nak növelnie kell a munkásságon belüli befolyását, az üzemi bizottságokban többséget kell szerezniük.

A fentiek mutatják, hogy az SZDP kezdettől nagyobb taglétszámára hivatkozott. Kétségtelen, ezen a téren előnnyel indult 1945-ben az MKP-val szemben. Ez az előny azonban – számos tényező miatt, melyek elemzésére rövid tanulmányunkban nincs lehetőség – a munkásosztály fontos szerveiben, az üzemi bizottságokban nem realizálódott sem 1945-ben, sem a későbbiekben. Az 1945–48-as harcokban fontos tényező volt a párttagsági létszám. De a létszám önmagában mint azt például az üzemi bizottságokban belüli erőviszony is mutatta, még nem lehetett döntő, meghatározó. A dolgozó tömegek körében az elsődleges a párt politikájának irányvonala volt az, hogy a munkások hogyan érezték, látták nap mint nap helyzetükön, az ország alakulásában a párt politikáját. Taglétszámtól függetlenül azt a pártot tartották magukénak, amelyik a legkövetkezetesebben harcolt a nagyobb darab kenyérért, boldogulásukért, céljaik valóra váltásáért, egy szóval a reakció ellen. Ezt az MKP minden cselekedetével nap mint nap bizonyította. Ez az egyik nagyon fontos oka annak – s nyilván nem egyetlen –, hogy a Kommunista Pártnak az üzemi bizottságokban kezdettől többsége volt.

Szólni kell viszont arról is, hogy az SZDP taglétszámi előnye sem volt változatlan. Ez az előny állandóan csökkent. Az MKP taglétszámának emelkedése különösen erőteljes volt Budapest üzemeiben. Kétségtelen, hogy az SZDP-nek még 1946 végén is nagyobb taglétszáma volt az üzemek össz dolgozói között, mint a Kommunista Pártnak, de ez a taglétszámarány a két párt viszonylatában állandóan csökkent. Már a III. kongresszuson jelentős létszámemelkedésről számolhatott be a Központi Vezetőség. Érdemes ezzel kapcsolatban az alábbi részleges statisztikai felmérést idézni, amely 1946. május 9-én készült. Eszerint a két munkáspárt taglétszámának aránya a vizsgált üzemekben a következő volt:

Üzem	Létszám	MKP-tagság	SZDP-tagság
73 Vasipari	69 149	19 621	20 479
39 Textilipari	19 177	4 967	4 255
19 Vegyipari	6 957	2 697	2 374
18 Élelmiszeripari	2 044	1 923	1 942
12 Építőipari	3 245	1 766	521
7 Bőripari	2 841	1 163	860
Összesen: 168	110 408	32 127	30 431

(PI. Archívum 2/16–94 ö. e. 1947-es üb. választások.)

Nem egészen egy év alatt jelentős változás következett be Szegeden is az MKP taglétszámában. Míg 1946 márciusában az MKP szegedi szervezetének 5099 tagja volt (Fehér István: A Magyar Kommunista Párt szegedi szervezetének kiépítése a felszabadulás után. Tiszatáj 1966. 4. sz. 302. old.), addig 1947 márciusában már 10 900. (MSZMP Cs. m. Biz. Arch. 3917/1947)

Az MKP nem akarta az üb-választásokat főleg azért, mert az nem volt előnyös forradalmi erők számára, de azért sem, mert megtartása nem volt halaszt-hatatlanul szükséges. Az üzemi bizottságok munkája ugyanis különösen a stabilizáció megteremtése után sokat javult, eredményes volt. Az infláció felszámolása lehetővé tette, hogy az üzemi bizottságok elsősorban tényleges feladataikkal – a termelés elősegítése, a tőke ellenőrzése, a dolgozók szociális ügyeinek intézése stb. – foglalkozzanak, ne pedig a munkásság élelmezésének biztosítása tegye ki munkájuk zömét. Az üzemi bizottságok vezetése egyre szakszerűbbé vált, tehát lehetett volna várni a választásokkal. Ott, ahol a régi üzemi bizottság nem tudott valamilyen oknál fogva megfelelni a megnövekedett követelményeknek, a Kommunista Párt azt javasolta, hogy a két párt közös megegyezése alapján válasszanak új üzemi bizottságot, illetve azt egészítsék ki.

Az MKP részletesen megindokolta az üzemi bizottsági választások elhalasztására tett javaslatot:

1. A választási harc a két munkáspárt között szükségszerűen kielezi az ellentéteket, gyöngíti a munkásegységet;

2. A jobboldali szociáldemokraták Peyer Károllyal az élen várják a két párt közötti harc kieleződését, s az alkalmat, hogy felléphessenek a Kommunista Párt ellen, gyöngíthessék a két munkáspárt együttműködését, a választásokat elsősorban erre a célra akarják felhasználni;

3. Az országon belül a bal- és a jobboldali erők harcának kieleződése a levegőben lóg, a munkásság le akar számolni a reakcióval, ehhez pedig szilárd egységre van szükség;

4. A közelgő SZDP-kongresszusra a baloldali szociáldemokraták így nem tudnak megfelelően felkészülni, s teljes erővel fellépni a jobboldali szociáldemokraták ellen;

5. A választás elkerülhetetlenül a reakciónak hoz hasznot.

(PI. Archívum 2/16–95. ö. e. az 1947-es üb. választások.)

Ez a javaslat is mutatja, hogy a párt helyesen számolt az üb-választások várható negatív következményeivel. A szegedi kommunisták, baloldali szociáldemokraták a munkásegység féltése, a reakció elleni harc gyöngítése miatt szintén ellenezték az üb-választások kiírását. Az SZDP-t viszont éppen a jobboldal erősödő nyomása miatt erről meggyőzni nem lehetett. A Kommunista Párt gyengeségének tudták be a választás elhalasztására tett javaslatot.

Miután az SZDP kierőszakolta az üb-választást, a Kommunista Párt igyekezett azt tömegbefolyásának további növekedésére felhasználni. Ennek érdekében alaposan felkészült a rendelkezésre álló rövid idő alatt a választásra. A párt Szakszervezeti Osztálya 1946. december 30-án egy részletes, szinte mindenre kiterjedő javaslatot dolgozott ki a választás megszervezésére és levezetésére, amelyet az MKP vezetése megtárgyalt. A párt 1947 január első napjaiban határozatot hozott az üb-választások megtartásával, levezetésével kapcsolatos feladatokról. A határozatban felhívta a figyelmet arra, hogy:

A termelés érdekében a választásokat a legrövidebb időn belül, lehetőleg egy hónap alatt be kell fejezni;

a választások előkészítésénél a hangsúly a tömegek megnyerésén legyen. A választásokat fel kell használni a tömegek nevelésére és felvilágosítására; törekedni kell a kommunista többségű üzemi bizottságokra, ezt megköveteli: a reakció elleni harc az üzemeken belül – a kommunisták reakció elleni fellépése, harca egységes és nem megalkuvó! –, a tapasztalat szerint az együttműködés a két munkáspárt között azokban az üzemekben a legjobb, ahol az üzemi bizottságokban a kommunisták vannak többségben. Egy szóval a kommunista többségű üzemi bizottságok erősítik a munkásegységet; az üb-választások során a kommunisták harca ne a szociáldemokraták, hanem a jobboldal, a Peyeristák ellen irányuljon;

(A párt vezetőségének erre a figyelmeztetésére szükség volt többek között azért, mert néhány üzemi pártszervezet a napi elkerülhetetlen harcokban sokszor nem tett különbséget a kisebbséget kitevő jobboldali, és a Kommunista Párttal együttműködő, harcoló baloldali szociáldemokraták között. Az 1946-os üb-választások szintén szolgáltak ilyen irányú tapasztalatokkal.)

a választások során fel kell használni az 1946 február-márciusban lezajlott üb-választások tapasztalatait, ennek megfelelően a Kommunista Pártnak a legjobb erőket kell mozgósítani a választási küzdelemben.

Ez a határozat is bizonyítja, hogy a párt milyen nagy gondot fordított a munkásegységre, az üzemi munkásság felvilágosítására és megnyerésére. A határozat alapján sokoldalú előkészítő munka indult meg a választások sikerének biztosítása érdekében. A párt tekintélyes vezetőit is magában foglaló választási bizottság alakult, amely irányította a választásokat.

Az előkészítő munka során a párt célul tűzte ki, hogy az üb-választás az egész párttagság ügyévé váljon. Ennek érdekében a Központi Vezetőség tagjai előadásokat tartottak az üzemekben, ahol már a hároméves terv főbb célkitűzéseit is széles körben ismertették a dolgozókkal. A szervező bizottság körlevélben szólította fel a kommunista igazgatókat, mérnököket, technikusokat, hogy aktívan vegyenek részt az üb-választások előkészítésében és megtartásában. Szakmánként aktívaértekezleteket tartottak a kommunista üb-elnökök, alelnökök, bizalmiak és üzemi pártvezetőségi tagok részére. A legfontosabb szakmák aktívaértekezletein a Politikai Bizottság tagjai voltak az előadók. A januári üzemi pártnapok is egyetlen kérdéssel, az üzemi bizottsági választásokkal foglalkoztak. Rangsorolták az egyes üzemeket, s az ország 50 legfontosabb üzemének választásait egy külön bizottság irányította. A párt sajtójában is központi helyet kapott a választás.

Az elmondottak választ adnak arra, hogy az MKP a rövid idő ellenére is képes volt eredményesen felkészülni a választásokra. Az SZDP viszont erre képtelen volt. Egyrészt, mert nem volt egységes – nézeteltérések voltak már a választások megtartásában is, a jobboldal választási módszerei ezeket még inkább kiélezték –, másrészt, mert nagy energiát kötött le a soron következő kongresszusra való felkészülés.

Mint arra fentebb rámutattunk, a választások megtartásában végeredményben egyetértés volt a Szociáldemokrata Párton belül. Nem volt azonban egyetértés a választási harc módszereit és várható következményeit illetően. A baloldali szociáldemokraták nem akarták az együttműködés gyöngítését, azt, hogy a nevető harmadik, a reakciós erők nyerjenek a választásokon. A jobboldali szociáldemokraták viszont igyekeztek felhasználni az így keletkezett kedvező helyzetet a Kommunista Párt elleni támadásra. Ennek egyik megnyilvánulása volt az a rendelettervezet, amelyet a szociáldemokrata vezetés alatt álló Iparügyi Minisztérium készült kiadni a választások lebonyolítása tárgyában.

Az Iparügyi Minisztérium élén ekkor az SZDP főtitkár-helyettese, Bán Antal állt, aki ebben az időben már állásfoglalásaiban, cselekedeteiben egyre inkább a jobboldalhoz csatlakozott. Bán Antal vezetésével elkészítettek egy rendelettervezetet – már a kefelenyomat is elkészült! –, amely az üb-választásokon a lajstromos választást írta elő, s ezzel lehetetlenné tette volna a két párt közötti együttműködést. A baloldali szociáldemokraták megakadályozták ennek a rendeletnek a megjelenését. (Gallai Lajos elvtárs szíves közlése alapján. Gallai elvtárs ekkor az SZDP Üzemszervezési Osztályának volt a vezetője.)

A vázolt előzmények után 1947. január 4-én született meg a Szakszervezeti Tanács határozata az üzemi bizottsági választásokról: a határozat a KP javaslatát vette alapul, amikor kimondta a választás mielőbbi befejezésének szükségességét – ezt lehetőleg még januárban befejezni – és azt, hogy a választásokon a közös lista kötelező – külön listához az illető szakszervezet hozzájárulása szükséges. Végül a Szakszervezeti Tanács határozata a két munkáspárt együttműködésének fontosságára hívta fel a figyelmet. (PI. Archívum 2/16–95 ö. e. 1947-es üb. választások.)

Az üb-választások 1947. január 5-én megkezdődtek. Már a választások első tapasztalatai mutatták, hogy bekövetkezett, amitől a Kommunista Párt és a baloldali szociáldemokraták félték: rendkívül kieleződött a harc a két párt között, veszélybe került a reakció elleni eredményes harc nélkülözhetetlen feltétele: a munkásegység.

A jobboldali szociáldemokraták annak reményében, hogy többségbe juthatnak az üzemi bizottságokban, mindent elkövettek a közös lista ellen. Mindenekelőtt azokban az üzemekben, ahol a Kommunista Párt győzelme volt a várható, bojkottálták a választást. Nem egy üzemben, így pl.: a Magyar Fémlémezipar RT-nél, a Neményi Papírgyárban órséget szerveztek, hogy megakadályozzák az SZDP-tagok szavazását. (PI. Archívum 2/16–95 ö. e. 1947. üb. választások.) Azokban az üzemekben viszont, ahol szociáldemokrata többséget reméltek, a külön listát erőltették. A Goldberger Gyárban pl. január 10-ére volt kiírva a választás, az utolsó pillanatban azonban az SZDP üzemi szervezete visszalépett a közös listától, s ezzel lehetetlenné akarták tenni a választást. A visszalépéssel egy időben kommunistaellenes kampányba kezdtek, a lajstromos választást erőszakolták.

A jobboldali szociáldemokraták heves kommunistaellenes, választást bojkotáló magatartása, fellépése nem tudta azonban megakadályozni, hogy a becsületessé szociáldemokrata dolgozók tömegei leszavazzanak. Az említett Goldberger Gyárban a bojkott ellenére a 3300 szavazásra jogosult dolgozó közül leszavazott 2432, a 16 tagú üzemi bizottságba 12 kommunista és 4 szociáldemokratát választottak. (Az 1946 februárjában választott üzemi bizottságban 7–7 volt az arány.) A Kommunista Párt helyesen, a választási bojkott ellen az esetek többségében úgy lépett fel, hogy jelöltjei között kiváló szociáldemokrata és pártion kívüli dolgozókat is szerepeltetett. Néhány helyen azonban a párt elkövette azt a hibát, hogy csak kommunista pártállású dolgozókat jelölt az üzemi bizottságba. Ez alkalmat adott a jobboldali szociáldemokratáknak a kommunisták elleni támadásra. Nagyobb tartózkodás a szavazástól elsősorban a tisztviselők körében volt tapasztalható.

A Kommunista Párt következetes politikája a dolgozók támogatásával találkozott, s ez megmutatkozott rögtön a választások kezdetén. A legtöbb üzemben, ahol megtörtént a választás, kommunista fölény keletkezett. Ezt mutatják az alábbi részleges összesítő adatok. A XIV. kerület MKP Üzemszervezési Osztálya 1947. január 13-ig bezárólag 38 üzem választási adatait összesítette, eszerint 246 megválasztott üb-tag közül 201 kommunista, 45 szociáldemokrata pártállású. (Az 1946-os üb-választások után ugyanezen üzemekben az arány 140:86 volt.)

Hasonló képet mutat egy másik részleges kimutatás is, amely ugyancsak a választások idején készült. 1947. január 14-ig bezárólag 45 üzem választási adatait összesítették. A 45 üzemben 302 üb-tagot választottak, ebből MKP-tag 244, SZDP-tag 54, pártionkívüli 4. (Az 1946-os arány 136:116. 1947 januárjában a létszám emelkedésének megfelelően, annak arányában 50 üb-taggal többet választottak.) A bányavidékeken még nagyobb volt a Kommunista Párt előretörése. Tatabányán pl. a megválasztott 137 üb-tag közül – ahol a szavazásra jogosult dolgozók 84,1%-a leszavazott – 126 MKP-tag, és mindössze 8 SZDP-tag került be az üzemi bizottságokba. (Az 1946-os arány 85:38 volt, 1947 januárjában 11 üb-taggal többet választottak.) Szegeden 1946 végéig 54 üzemben épült ki az üzemi bizottság. (Délmagyarország, 1947. jan. 1.) A választást csak néhány üzemben tartották meg, s szintén kommunista többségű üzemi bizottságokat választottak. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy ezek az eredmények kommunista többségű üzemekben születtek. A párt a választásoknál ezeket az üzemeket vette előre.

A Kommunista Párt nem csak üb-tagjainak számát, de taglétszámát is növelte az üb-választások során. A jegyzőkönyvek tanúsága szerint számos SZDP-tag, miután felismerte a jobboldali szociáldemokraták igazi céljait, otthagya a Szociáldemokrata Pártot, és belépett a Kommunista Pártba. Rengeteg becsületes szociáldemokrata munkás felfogását fejezte ki Molnár József, az Almásfüzitői Viscosa gyár munkása abban a levélben, amelyben megindokolta, hogy miért lépett át az SZDP-ből az MKP-ba:

„Kötelességet érzek, hogy megmondjam munkatársaimnak, hogy miért léptem át az MKP-ba, nehogy azt mondják, hogy váltogatom a pártokat, mint más a szennyesét. ... Mikor az üb-választás volt, akkor az SZDP nem akart indítani (jelölni – R.J.) azért, mert megtámadtam az igazgatóságot. ... az MKP Almásfüzitői szervezete nem hívja meg az igazgatót a gyűléseire, és nem ad banketteket. ... kiléptem azért is, mert a Vacuum igazgatói, akikkel mi állandóan harcban állunk, az SZDP tagjai ... Én a Vacuum igazgatóival egy pártban nem maradok, azokkal legyek egy pártban, akikkel szemben harcolok és követelek? Láttam, hogy az MKP vezetői harcolnak az igazgatósággal, ezt az SZDP-nél nem láttam. ... Egyszóval én azért léptem át az MKP-ba, mert Vért elvtársék jobban védik a munkásság érdekeit, és nagyobb bizalmam van irántuk.

1947. január 7.

Molnár József

(Pl. Archivum 253/2–28. 1947. I. 7.)

A jobboldali szociáldemokraták kommunistaellenessége szintén sok SZDP-tagot a pártból való kilépésre készítetett. A már több vonatkozásban említett Goldberger Gyárban az SZDP üzemi szervezetének nyílt kommunistaellenes fellépése miatt 1947. január 10–11-én 18-an kiléptek a Szociáldemokrata Pártból, s átléptek a Kommunista Pártba. Tatabányán ugyanezen okok miatt 94 átlépés volt az MKP-ba.

Az üzemek dolgozói más formákban is hangot adtak ama meggyőződésüknek, hogy nem a munkásság érdekeit szolgálja a két munkáspárt egymás elleni harca. Számos üzemi pártszervezet erélyesen fellépett, nem egy esetben hivatalos formában a két munkáspárt közötti együttműködés szorosabbá tétele érdekében. Jól mutatja ezt a Danúvia gyár pártszervezetének következő megállapodása:

„Munkások – Elvtársak!

Mindnyájan szemtanúi vagyunk annak, hogy munkahelyünkön belül az országépítés, munkásegység helyett kisebb okok folytán felmerült áldatlan pártharc folyik. Akkor, amikor szerencsétlen hazánk talpraállítása érdekében minden dolgozó kéznek erejét megfeszítve együtt kell küzdenie, így nem mehet tovább.

A fentiek kiküszöbölése céljából a két munkáspárt helyi csoportjának vezetősége együttes ülésen egyetértésben a következő határozatot hozta:

Az üb-választásoktól eltekint. Németh István munkatársat az üb-elnöki tisztségben megerősíti, és Rákosi Géza munkatársat az üb-alelnöki tisztségbe azonnal visszahelyezi.

Mindkét párt vezetősége kötelezi magát, hogy az üb jelenlegi összetétele ellen semmilyen agitációt nem folytat és nem is tűr meg.

Minden munkatársat, legyen az bármilyen politikai párthoz tartozó is, nyomtatékosan felkér, hogy az előttünk álló nagy célok érdekében a fenti álláspontot tegye magáévá, ne tűrje meg bárhol is, hogy bárki a két párt szoros együttműködésének meglazítása érdekében bármilyen kijelentést tegyen.

Munkatársak! Hagyjunk fel az áldatlan pártvillongással. Baráti kezet nyújtunk egymásnak. Igérjük, és meg is fogjuk tartani, hogy bárki és bármiféle rosszindulatú, vagy kétértelmű megjegyzést tesz a másik munkáspárt, vagy annak bármely tagja ellen, azonnal elbocsátását fogjuk követelni a Danúvia dolgozóinak sorából.”

A megállapodás 1947. április 1-én született, és ez azt mutatja, hogy az üb-választások elhalasztása után is folytatódott a harc a két párt között az üzemi bizottságok összetételének megváltoztatásáért. (PI. Archívum 2/16–111 ö. e. 1947. április 1.)

Az üb-választások első eredményei már mutatták, hogy a Szociáldemokrata Párt nem képes növelni pozícióit az üzemi bizottságokban, sőt jelentősen csökken az SZDP üb-tagok száma. Ezek az eredmények „meggyőzték” az SZDP vezetését, hogy az üb-választások egyik munkáspártnak sem kedveznek, de legkevésbé a Szociáldemokrata Pártnak. Gyakorlatilag bizonyosodott be az MKP üb-választások elhalasztására tett javaslatának helyessége.

Az SZDP már 1947. január 9-én visszalépett az üb-választásoktól, s most már ők javasolták a választások elhalasztását. (PI. Archívum 2/16–95 ö. e. 1947. I. 9.) A Kommunista Párt e javaslatot azért nem fogadta el rögtön, mert tisztában volt azzal, hogy a további választási eredmények még inkább megerősítik a párt győzelmét, és ez is a jobboldali szociáldemokraták leleplezését szolgálja. Ugyanakkor a Kommunista Párt eredeti javaslatának megfelelően egyetértett a választások elhalasztásával. Annál is inkább, mert ezekben a napokban kezdődött meg a reakciós erők összeesküvésének leleplezése és felszámolása. Ez pedig a két munkáspárt szorosabb együttműködését követelte meg.

Ilyen körülmények közepette jött létre a megegyezés a két párt és a Szakszervezeti Tanács vezetői között 1947. január 13-án az üb-választások menet közben történő elhalasztásáról. A KP központi lapja, a „Szabad Nép”, január 14-én az első oldalon közölte, hogy az üzemi bizottsági választásokat a reakciós összeesküvés hatásosabb leküzdése érdekében elhalasztotta. Megállapodott a két párt abban is, hogy a január 13-ig megtörtént üb-választásokat egy, e célból létrehozandó 6-os bizottság felülvizsgálja, és a nagy aránytalanságokat korrigálja. Végül megegyezés történt, hogy az új üb-választásokig egy 4-es bizottság az üzemi bizottságoknál és a szakszervezeteknél tapasztalható régi sérelmeket orvosolja. (PI. Archívum 2/16–95 ö. e. 1947. I. 13.) A megegyezés feltétlen helyes volt, mert lehetővé tette a két párt együttműködésének szorosabbá tételét, és együttes fellépését a reakció ellen. Helyes volt továbbá azért, mert ennek alapján a szociáldemokrata baloldal jobban felkészülhetett a január végére összehívott SZDP-kongresszusra, és a jobboldal elleni harcra.

A megegyezés alapján már 1947 januárjában a két párt képviselőiből alakult 6-os bizottság felülvizsgálta a január 14-ig megtörtént választásokat, és ahol nagy aránytalanságok voltak az üzemi bizottságok összetételében, ott változtatásokat eszközöltek, főleg az SZDP javára. Így változtatták meg például a többször említett Goldberger gyári üb 12:4-es arányát 10:6-ra, a Hutter és Lever Rt. 10:0-ás arányát 6:4-re, a Hungária Vegyi Rt. 7:0-ás arányát 4:3-ra stb. Az MKP többek között ezzel is bizonyította, hogy mennyire döntő fontosságúnak tartja a munkásegységet, az SZDP-vel való szoros együttműködést.

Az üb-választásokat a két munkáspárt megegyezése alapján menetközben félbeszakították. Részletes adatok ezért nem állnak rendelkezésünkre a két párt üzemi bizottságokon belül elfoglalt helyzetére. Sőt, korrekciókat is végrehajtottak, mint a fentiek mutatják, elsősorban az SZDP javára. Ennek ellenére viszonylag hűen tükrözi a két párt pozícióit az üzemi bizottságokban az alábbi összesítés, amely Nagy-Budapest üzemeinek tárgyalt kérdésre vonatkozó adatait tartalmazza:

Üzem	Létszám	MKP-tagok sz.	SZDP-tagok sz.
667	302 676	117 422	103 711
		üb-tagok sz.: 2202	üb-tagok sz.: 1671
		bizalmiak sz.: 3073	bizalmiak sz.: 2283

(Pl. Archivum 2/16—95 ö. e. 1947. október.)

Összefoglalva az üb-választások tapasztalatait, azok megmutatták:

1. A munkásosztály döntő többsége a két munkáspárt együttműködésének feltétlen híve. A dolgozók ellenezték a két párt egymás elleni harcát, a reakció elleni fellépést sürgették. Amikor a munkáspártok vezetése között kiélezett harc folyt, akkor alulról, az üzemi párttagság részéről együttműködési akciókra került sor. A munkásosztály együttműködési óhaja tükröződött abban is, hogy az üb-választásokon szavazataikkal lehetetlenné tették az egységlista jobboldali szociáldemokraták által kezdeményezett bojkottját.

2. A Kommunista Párt népszerűsége, befolyása jelentős mértékben növekedett az üzemek dolgozói között. A párt világos programja, a szocialista forradalom célkitűzésének összekapcsolása az ország újjáépítésével, a tömegek helyeslésével, támogatásával találkozott. A Kommunista Párt jelöltjeire leadott szavazatok magukban foglalták a párt III. kongresszusán elfogadott szocialista irányvonal támogatását. A párt újabb ismereteket szerzett arra vonatkozóan, hogy a munkásság mögötte áll a tőke ellen indított általános támadásban.

3. Az üb-választások tapasztalatai bizonyították, hogy az SZDP túlértékelte az üzemi dolgozók közötti befolyását. Ez egyértelműen következett a választási eredményekből. Jelentéktelen kivételtől eltekintve még azokban az üzemekben sem választottak SZDP-többségű üzemi bizottságot, ahol az SZDP taglétszáma nagyobb volt, mint a Kommunista Párté. Ennek egyik oka, elsősorban a jobboldali szociáldemokraták leplezetlen kommunistaellenes támadása volt. Az üzemi bizottsági választásokon vereséget szenvedett a jobboldali szociáldemokrácia, ez viszont megkönnyítette a baloldali szociáldemokraták eredményesebb harcát a párton belül a jobboldal ellen. A Kommunista Párttal együttműködő baloldal befolyása közvetlen a választások alatt és után szükségszerűen növekedett.

Ezek a tapasztalatok a jövőre vonatkozóan, a proletárdiktatúra győzelmét illetően rendkívül biztatóak voltak.

GREZSA FERENC

CSOÓRI SÁNDOR

Csoóri Sándor az önelemző költők közé tartozik. Líráját ars poétikákban, műhelyvallomásokban maga is értelmezi: a tudatos alkotó felelősségérzetével, az önismeretre törekvés szenvedélyével. Költészeti eszményeiről — mint amilyen például a vers kötelező tárgyiasága, az ihlet „drámai készenléte”, a kifejezés kinyilatkoztatás- vagy közmondás-értékű tömörsége — programszerűen nyilatkozik. Könyveihez, elő- vagy utószóként, fogalmi esztétikát csatol. E Goethe óta megszokott gesztusban azonban önitáteleinek meghökkentő kíméletlenségével, szokatlan keménységével tűnik ki. Hogy műveinek ő a legszigorúbb kritikusa, példát egyik tanulmányából idézek. A *Felröppen a madár* jelentőségét így summázza: „Az a közvetlen közelíti költészet, melyre fiatalkoromban fölesküdtem, számomra járhatatlan út, képességem vagy alkatom miatt.” De az *Ördögpillé*-ről sem ítél enyhébben: „Második kötetem csupa bizonytalanság, menekülés... Hatesztendeji irodalmi újoncko-